

GUST VERWERFT

**MOORD
KOMT
NOOIT
INEENS**

**EINDPUNT
HOF VAN ASSISEN**

MANTEAU

INHOUD

WOORD VOORAF

Het is er nog, maar het is anders geworden | 9

I

MERKSEM

Julie Van Espen moet dood omdat ze zich blijft verzetten

Justitie was vergeten de moordenaar op te sluiten | 17

2

AALST

Ilse ging hem zeggen dat het voorbij was

Ze kwam niet meer terug | 47

3

OLEN

Verpleegster gevangenis dagenlang gegijzeld

Waarom blijft Christine bij haar moordenaars? | 73

4

KORTRIJK

Veel geld maar weinig warmte

Kasteelheer doodgeslagen door zoon | 105

5

GIERLE

Lijk met gebarsten schedel in varkensstal
Er is een putdeksel op zijn hoofd gevallen | 127

6

GENK

De dagenlange folterdood van Hilal
Hij kon niets zeggen want hij wist niets | 157

EPILOOG

Het Hof van Assisen zal altijd blijven, desnoods
in het theater en op de buis | 197

WOORD VOORAF

Het is er nog, maar het is anders geworden

Een moord komt nooit ineens, dat is zo. De voortekens van een fatale afloop zijn er al lang, maar we willen ze meestal niet zien.

De lustmoord op Julie Van Espen in Merksem werd gepleegd door een man die herhaaldelijk gestraft werd voor brutaliteiten en verkrachtingen en over wie negatieve psychiatrische rapporten bestonden. Een man die op de dag dat hij het jonge meisje meesleurde, verkrachtte en vermoordde, in de gevangenis behoorde te zitten maar vrij rondliep. Justitie had zijn dossier roekeloos opzijgelegd. Een moord die niet ineens kwam.

De gewelddadige dood van Ilse Uyttersprot, de burgemeester van Aalst, kwam evenmin onverwacht. Ilse was tijdens de saaie coronaperiode aan een relatie begonnen met een viriele man met een opgeblazen zelfbeeld, iemand die geen nee verdroeg, zeker niet van een vrouw. De vriendinnen hadden haar gewaarschuwd dat de relatie fataal zou eindigen en zo is het inderdaad gebeurd. Ook deze moord kwam niet ineens.

De moord op verpleegster Christine Lenaerts uit Bouwel werd gepleegd door een koppel gewoontemisdadigers dat achter de tralies behoorde te zitten. De ene was te vroeg vrijgelaten, de andere was na een uitgaanspermissie weggebleven uit de gevangenis. Men wist waar ze zich schuilhielden, maar justitie greep niet in. De psychiaters hadden gewaarschuwd

voor hun gewelddadige karakters en hun gevaarlijkheid als ze onder invloed waren. Wie durft te zeggen dat deze moord onverwacht was?

Dokter Frans Debaille uit Kortrijk werd in zijn kasteel doodgeslagen door zijn zoon, die enkele uren eerder was vrijgelaten. De familie heeft jarenlang niets anders gedaan dan justitie waarschuwen dat de verslaafde zoon zijn vader zou doden. De fatale afloop kon voorspeld worden.

De moord op landbouwingenieur Paul Boeye in Gierle kwam er na de nare voorgevoelens van zijn familie over de reactie van een koppige boer die na een bankroet zijn hoeve wilde terugkopen van de nieuwe eigenaar. Op het moment dat de bang geworden echtgenote en de dochter van Paul Boeye hem kwamen helpen, had de zogeheten putdekselmoord zich al voltrokken. Een moord die zeker niet ineens kwam.

Met dertien beschuldigen werd het proces over de zogeheten foltermoord op Hilal Makhtout in Genk het langste en moeilijkste assisenproces ooit in Limburg. Het duurde een maand en eindigde de dag voor Kerstmis. De meeste beschuldigen waren opvallend jong en hadden een overdadig gevuld strafblad. Een gewelddadig drama in de drugsmiddens. Hilal werd dagenlang gegijzeld en gefolterd. Iedereen kon zijn gehuil horen, niemand verwittigde de politie. Het verhaal van een voorspelbare dood.

Aan alles te weinig, behalve aan moorden

Niemand zal het tegenspreken. Nooit eerder werden er in ons land zoveel 'moorden' gepleegd als nu. Je leest het alle dagen in de kranten, je hoort het elke avond in het journaal, er wordt overal over gesproken en het maakt iedereen ongerust. Het is alsof alle opgekropte frustraties losbreken. Door de coronacrisis konden we jaren onszelf niet meer zijn. We

moesten in huis blijven, we hadden nauwelijks nog sociale contacten, familiebanden verzwakten of vielen weg, relaties begonnen te barsten. De meest vreugdeloze jaren ooit. Het is nooit meer helemaal goed gekomen. Na de oorlog tegen het virus begon de oorlog onder de volkeren. En dan volgt er die onwaarschijnlijk lange periode van wekenlange regens en lage wolken. De weerstand van de mens is weggesleten. Praten kan niet meer. Vanuit een oerinstinct volgt vaak moord als de enige oplossing.

Een moord, wat is dat?

Toegegeven, we gebruiken het woord ‘moord’ verkeerd, althans in het jargon van een justitie die er zelden in slaagt om de dingen duidelijk en ondubbelzinnig voor te stellen. Een moord is een moedwillige doding waar op voorhand over werd nagedacht, enkele seconden volstaan. ‘Met voorbedachten rade’, zo noemt justitie dat. Zonder die ‘voorbedachten rade’ is het geen moord, maar doodslag en dat wordt niet zo zwaar bestraft. In de volksmond en in de media worden vrijwel alle moedwillige dodingen ‘moord’ genoemd. Het klinkt beter maar het doet de waarheid geweld aan. In het Frans bestaat dezelfde verwarring met het woord *meurtre*. Volgens het strafwetboek is ‘meurtre’ niet de juridische vertaling van ‘moord’, maar wel van ‘doodslag’. Als het om een moord gaat, hebben de Hoven van Assisen in Wallonië en Brussel het over *assassinat*. De meeste vertaalmachines, zelfs de tools van Artificiële Intelligentie, maken dit onderscheid niet en blijven ‘meurtre’ vertalen als ‘moord’.

Ik weet het wel, doodslag of moord, het slachtoffer blijft dood. Voor de nabestaanden verandert er niets aan de onomkeerbare en blijvende dramatische gevolgen. Voor de dader ligt er evenwel een verschil van vele jaren gevangenis tussen

het veroordeeld worden voor moord of schuldig bevonden worden aan doodslag. Daar dienen de advocaten voor.

Aan de andere kant van de grens

Wat ook opvalt: in Vlaanderen duren de processen bijna tweemaal zo lang als in Wallonië, waar de nieuwste technieken nog niet werden ingevoerd. In het 'arme' Wallonië zijn er dubbel zoveel processen als in het 'rijke' Vlaanderen. Dit geeft te denken over de sociale ongelijkheid tussen beide landsdelen. Assisenprocessen uit Wallonië halen zelden of nooit de media in Vlaanderen. Dit is jammer, want zo missen we het belangrijke signaal dat beide landsdelen op juridisch en cultureel vlak op een totaal andere snelheid draaien. Moorden in Wallonië zijn in de meeste gevallen het gevolg van schrijnende armoede, wanhoop of meedogenloze agressie. Wat in beide landsdelen opvalt is dat drank- en drugsmisbruik in bijna alle moorddossiers de grootste trigger is. Vroeger waren passie en geldzucht de belangrijkste drijfveren voor moord, maar die trend lijkt te keren.

Het Hof van Assisen blijft

Bij de volgende grondwetsherziening, als die er ooit komt, blijft het Hof van Assisen met een volksjury behouden. Twee verkiezingen geleden was het Hof van Assisen zo goed als volledig verdwenen door een drastische maatregel van de toenmalige justitieminister Koen Geens. Gedurende enkele jaren werden een paar honderd moorddossiers op een draffe en zonder volksjury door een correctionele rechtbank behandeld, vaak met onwaarschijnlijk zware vonnissen als gevolg. Het Grondwettelijk Hof heeft een einde gemaakt aan deze kwalijke en onredelijke rechtspraak. Het Hof van Assisen werd

opnieuw ingesteld, weliswaar met de toevoeging van enkele spelregels die hun nut of deugdelijkheid nog niet bewezen hebben, bijlange niet.

Een goed jaar, en het wordt nog beter

Het gerechtelijk jaar 2023-2024 beleefde, wat het Hof van Assisen betreft, een historisch moment met het proces in Haren tegen de overlevende terroristen die verantwoordelijk waren voor de aanslagen in Zaventem en Maalbeek. Critici beweerden al lang van tevoren dat een volksjury niet bestand zou zijn tegen de lengte en de intensiteit van zo'n proces. Tegenstanders van het systeem van de volksjury zagen dit dan ook als een reden om te pleiten voor de afschaffing ervan en om de zaak te laten beoordelen door professionele rechters. De volksjury van twaalf effectieven en vierentwintig vervangers hield evenwel acht lange maanden stand en op het uiteindelijke arrest had niemand kritiek.

Voor het gerechtelijk jaar 2024-2025 worden minstens twee mediagevoelige processen verwacht, telkens in Gent. Zo is er het onderzoek naar de ontvoering en de dood van de vierjarige Dean Verberckmoes. De dode kleuter werd op maandag 17 januari 2022 in Nederland gevonden ter hoogte van Neeltje Jans in de provincie Zeeland. Het jongetje logeerde bij Dave De Kock en zijn Nederlandse vriendin Romy in hun woning in de Kerkstraat in Sint-Gillis-Waas. De Kock werd opgepakt in Meerkerk in de provincie Utrecht. Zijn vriendin Romy werd een dag later aangehouden na een huiszoeking, op verdenking van moord en ontvoering. Beide verdachten spreken elkaar tegen over wat er precies is gebeurd. Zou het jongetje echt van de trap gevallen zijn en durfde men de hulpdiensten niet oproepen vanwege het verleden van De Kock? Hoe dan ook, De Kock werd in 2010 al veroordeeld tot tien

jaar cel voor de fatale mishandeling van een tweejarig jongetje, Miguel uit Ravels. Deze feiten gebeurden in 2008 en de man zat de celstraf volledig uit, waardoor hij na zijn vrijlating in 2018 niet verder opgevolgd werd. De dood van de kleine Dean kwam niet uit de lucht vallen.

Het tweede dossier dat aan een Oost-Vlaamse volksjury kan worden voorgelegd, is dat van de dood van Raul, een Roemeens jongetje van negen jaar oud. Zijn lijk werd midden april 2023 uit het Houtdok in Gent gehaald, verstopt in een grote sportzak en verzwaard met stenen. De feiten zouden dateren van eind januari 2023. Het staat vast dat de jongen thuis een verschrikkelijke lijdensweg heeft gekend in een kleine woning, verscholen in de Gentse haven. Doodgeslagen, maar door wie? Eerst werd de moeder aangehouden, daarna de stiefvader. De twaalfjarige zus van Raul werd opgesloten in een gesloten instelling. Een enigma dat alleen door een Hof van Assisen ontcijferd kan worden.

Mondelinge procedure vervangen door klank-en-lichtspel

Bij het instellen van het Hof van Assisen met volksjury, kort na de Belgische onafhankelijkheid, is het zeker nooit de bedoeling geweest om van dit rechtsorgaan een permanent klank-en-lichtspel te maken, zoals nu het geval is. Van de mondelinge procedure is alleen pro forma iets overgebleven. Een proces kan vandaag blijkbaar niet meer zonder het afspeelen van geluidsbanden en video's en het presenteren van honderden slides. Dit gebeurt in zittingszalen die daar totaal niet geschikt voor zijn. De klankinstallaties ontbreken volledig of zijn versleten, de microfoons zijn veelal defect of niet ingeschakeld. Tijdens videoconferenties wordt de verbinding al te vaak verbroken, als die al tot stand is gekomen.

Ja, videoconferenties, zo ver zijn we nu al. De dag is nabij dat getuigen niet meer naar het gerechtsgebouw moeten komen en telefonisch ondervraagd zullen worden. Als het Hof van Assisen dan toch een digitale krachtpatserij moet worden, dan moet justitie haar zittingszalen verbouwen tot conferentiezalen met grote schermen, met ramen die verduisterd kunnen worden, met oortjes voor pers en publiek en met simultane vertalingen. Inderdaad, met vertalingen, want onze assisenzalen zijn torens van Babel geworden door de vele beschuldigden en slachtoffers uit alle delen van de wereld. Na een update van ons strafbeleid is het nu mogelijk om in België moorden te laten beoordelen die in het buitenland werden gepleegd en waarbij een landgenoot het slachtoffer was, zelfs al is dat tientallen jaren geleden.

De hele wereld zoekt hier recht en rechtvaardigheid

Het justitiepaleis van Brussel is bijna permanent het decor van assisenprocessen tegen Rwandezen of leden van een militaire militie die worden aangeklaagd als daders van tienduizenden moorden tijdens de genocide in Rwanda uit 1994.

Voor het Hof van Assisen in Leuven stonden gedurende dit gerechtelijk jaar een stel hoge militairen, een minister en zelfs een president bij verstek terecht voor de politieke moorden en moordpogingen gepleegd door doodseskaders op Belgische paters scheutisten, onder wie Walter Voordeckers (40) uit Turnhout, Ward Capiiau (31) uit Brakel en Serge Berten (30) uit Menen in het Guatemala van 1980, waar een burgeroorlog heerste.

Het proces werd een aaneenschakeling van videogesprekken en forse, politiek of humanistisch geïnspireerde toespraken. Om deze feiten uit het Zuid-Amerika van toen door een Vlaams-Brabantse volksjury te kunnen laten beoordelen, maak-

ten familieleden en vrienden van de slachtoffers gebruik van een wet uit 1999, die het Belgische gerecht toestaat om ernstige misdaden tegen de menselijkheid in andere landen te vervolgen. Geen van de hoogbejaarde beschuldigten daagde op. De meesten bleken inmiddels overleden te zijn. Het nieuwe Hof van Assisen heeft een andere invulling gekregen, dat is duidelijk. Is het toegestaan eraan te twijfelen of dat goed nieuws is?

Gust Verwerft
Voorjaar 2024

© 2024 Manteau / Standaard Uitgeverij nv, Franklin Rooseveltplaats 12,
B-2060 Antwerpen en Gust Verwerft

www.standaarduitgeverij.be
info@standaarduitgeverij.be

Vertegenwoordiging in Nederland:
New Book Collective, Utrecht
www.newbookcollective.com

Eerste druk: augustus 2024

Omslagontwerp: Herman Houbrechts
Opmaak binnenwerk: Ready2Print
Citaat op p. 56 uit: Erik Hendrickx, *Ilse Uyttersprot. Een verhaal van veerkracht (1967-2020)*, Borgerhoff & Lamberigts, 2001

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden
verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand
of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch,
mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op welke wijze ook, zonder
voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

ISBN 978 90 223 4077 6
D/2024/0034/13
NUR 740